

Burlaka V.G.

*ph.d., senior research specialist SO «Institute for economics and forecasting,
Ukrainian National Academy of Sciences»*

A CONCEPTUAL MODEL OF THE DEVELOPMENT OF THE WORLD FUEL-AND-ENERGY COMPLEX

The author, based on the assessment of the modern development tendencies of the world fuel-and-energy complex (FEC) and with the use of the recent forecast by the International Energy Agency (IEA), specifies the priority guidelines of the development of Ukraine's fuel-and-energy complex.

Key words: structure of power sector, oil, natural gas, coal, hydroelectricity, renewable energy sources, nuclear power industry, energy consumption, energy carriers, energy policy.

Джемелінська Л.В.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ОСВІТИ ЯК НАУКИ

Проведено аналіз кількості та складу освітніх закладів України, реформування сфери освіти України. Досліджено розвиток економічних відносин у освітній діяльності, управління системою освіти та розглянуто розвиток економіки освіти як науки.

Ключові слова: економіка освіти, освітні послуги, заклад освіти, фінансування освіти.

Вступ. Теоретичні та методологічні аспекти економіки освіти, управління освітою досліджені в [1–4] та інших наукових працях західних та вітчизняних вчених. Але питання розвитку економіки освіти як науки, реформування освіти в Україні, вивчення досвіду європейських країн в управлінні економікою освіти залишається актуальним і не достатньо вивченим.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз економічних відносин у сфері економіки освіти, стану галузі та напрямків реформування сфери освіти країни, визначення напрямку удосконалення управління освітою. Визначення кількості освітніх закладів та освітян, фінансування галузі дозволить дослідити стан системи освіти країни, визначити тенденції розвитку сфери освіти. У процесі дослідження використовувались методи аналізу та порівняння, проводився збір та аналіз статистичної інформації.

Результати дослідження. Освіта має особливе значення у розвитку суспільства, відтворенні кваліфікованої робочої сили, економічному

розвитку країни. Чим вище є рівень освіченості всіх зайнятих, тим більшим буде сукупний дохід суспільства.

Освіта – це певна сума загальних і специфічних академічних і вузькопрофесійних знань [2, с. 4]. Сфера освіти є питанням економічного аналізу, тому що існує потреба у вивченні фінансово-економічного механізму, який поєднує процес створення та надання освітніх послуг.

Правові та фінансові механізми розвитку освіти в Україні визначаються законами: «Про освіту» (1996 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про дошкільну освіту» (2011 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.).

У квітні 2014 р. Верховна Рада України прийняла за основу проект закону «Про вищу освіту», в якому планується створити Національне агентство з якості вищої освіти в Україні, яке буде здійснювати незалежний контроль якості освіти, визначається шляхи реалізації державної політики у сфері вищої освіти.

Система освіти складається із закладів освіти, науково-виробничих підприємств, науково-методичних установ, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Структура освіти включає: дошкільну освіту, загальну середню освіту, позашкільну освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту.

Концепція неперервної освіти передбачає координованість дошкільної, середньої, вищої, післядипломної освіти таким чином, щоб кожний із них була продовженням попереднього ступеня та підготовкою до наступного.

Економіка освіти вивчає попит на освіту, фінансування і забезпечення освіти, економіку освітніх установ. Заклади освіти функціонують на основі покриття своїх видатків доходами, тому механізм їх функціонування може розрізнятися залежно від того, як формуються їх доходи.

Питання фінансування і планування є найважливішими питаннями у економіці освіти. Економіка освіти досліджує розподіл витрат за видами і формами освіти, розраховує потреби освітніх закладів у кількості викладачів. Одним із принципів економіки освіти є розробка принципів організації оплати праці, матеріального заохочення учителів шкіл, викладачів вищих навчальних закладів. Економіка освіти досліджує економічні питання закладів освіти, взаємозв'язок галузі освіти з іншими галузями економіки [1, с. 35].

Становлення системи освіти як самостійної, специфічної галузі народного господарства, науково-технічний прогрес стали передумовою виникнення і розвитку економіки освіти як науки.

На розвиток і становлення економіки освіти вплинули теоретичні і методичні роботи західних та вітчизняних економістів. Зокрема, західні вчені: Г. Беккер, Т. Шульц, Ф. Махлуп, Е. Денісон, Л. Роббінс, М. Блауг,

Я. Тінберген, та ін. зробили значний внесок у розвиток економіки освіти як науки.

Методологічною основою даної науки стала теорія «людського капіталу», де капіталом є знання, навички та інші здібності людини, які впливають на зростання виробництва. Формують «людський капітал» витрати на освіту.

Особливістю економіки освіти є взаємозв'язок економічного аналізу з методами педагогічного дослідження. Перехід на ринкові відносини, адаптація до європейських стандартів освіти призвели до змін у обсягах, складі й методах освіти на всіх етапах системи освіти в країні [1, с. 36]. В країні в організації освіти відбуваються диверсифікаційні зміни, урізноманітнюються навчальні програми [2, с. 20].

Економіка освіти як наука постійно розвивається, доповнюється, формуються нові теоретичні підходи.

Економіка освіти використовує спеціальні методи дослідження, такі як порівняльний, балансовий методи, економічний аналіз, соціологічний метод, програмно-цільовий та комплексний методи, статистичні методи.

Освітні послуги є здійсненням різноманітної (педагогічної, виховної, наукової) діяльності працівниками сфери освіти із задоволення освітніх потреб окремих людей і всього суспільства [2, с. 22].

Освітні послуги мають високу вартість, не зберігаються та є непостійними за своєю якістю. Їх не можна відділити від людей, які їх надають. Освітні послуги відносяться до змішаних суспільних благ, що вимагає суспільного фінансування та підтримку державою сфери освіти.

Ринок освітніх послуг – це система економічних відносин з приводу купівлі-продажу цих послуг. Освітні послуги виступають товаром, який має свою ціну. Споживачами освітніх послуг є учні, студенти, сім'ї з дітьми. Недоліки ринку освітніх послуг послаблюються державною освітою. Вибір кращого варіанту розвитку системи освіти передбачає визначення раціонального співвідношення між ринковим і державним механізмом управління.

Реальні результати освітньої діяльності практично важко піддаються економічній оцінці, що пов'язано з особливостями сфери освіти [2, с. 16].

Надання послуг освіти вимірюється кількісними показниками: кількістю шкіл, вищих навчальних закладів, кількістю викладачів та учителів. Важливими для вимірювання є наукові досягнення учнів, студентів, науковців.

У 2012-2013 навчальному році в Україні функціонувало 20 тисяч загальноосвітніх закладів, в яких працювало 510 тисяч учителів. У загальноосвітніх школах навчається майже 4,5 мільйона дітей. Кількість дошкільних навчальних закладів складає близько 16500. У системі освіти функціонує близько 1,5 тисячі позашкільних навчальних закладів.

У 2013 р. мережа вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації налічувала 823 закладів, з них державної форми власності 425 закладів, комунальної форми власності – 221, приватної форми власності -177[5].

В Україні функціонують 199 університетів, 64 академії, 89 інститутів, 243 коледжі, 109 технікумів, 118 училищ та 1 консерваторія.

У 2012-2013 навчальному році контингент студентів вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації становив 2 млн. 170 тис. осіб. У цей період у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації працювало 36,4 тис. педагогічних працівників, у вищих навчальних закладах III- IV рівнів акредитації -158,9 тис. педагогічних та науково-педагогічних працівників [5].

Упродовж 2013 р. наукові та науково-технічні роботи виконували 1143 організації, серед яких 15,7% – заклади вищої освіти.

У рейтингу конкурентоспроможності держав Світового економічного форуму, Україна за показниками якості освіти у 2010 р. займала 56-е місце, у 2011 р. – 62-е місце, у 2012 р. – 70-е місце, у 2013 р. – 79-е місце серед 148 країн.

Складності у сфері освіти пов'язані з недостатнім рівнем оплати праці науковців, учителів, викладачів, зниженням престижності праці, зростанням обсягу платних послуг у закладах освіти. Вища освіта в країні стала менш доступною. Знижується якість освіти. Вітчизняні навчальні заклади, не достатньо оснащені технічними, навчальними засобами, застосовується застаріле обладнання.

Висновки. Встановлено, що проблемами у галузі охорони освіти є недосконалість законодавства, низька заробітна освітян, недостатнє фінансування закладів освіти, зниження якості освіти. В Україні існує непереривна система освіти, переважає державне фінансування сфери освіти.

Науковими результатами дослідження є те, що відповідно до сучасного світового досвіду функціонування освітніх систем у багатьох країнах пропонується використання концепції децентралізації, яка передбачає посилення незалежності установ сфери освіти, що підвищить їх гнучкість в адаптації до змін. Управління освітою повинно враховувати управління якістю освіти, нормативне фінансування, соціальне партнерство з регіонами країни, соціально-економічне прогнозування розвитку професій, враховувати гнучкі стандарти освіти, гарантовані бюджетні нормативи, проводити постійний аналіз і контроль з метою прийняття оперативних управлінських рішень. Фінансування освіти державою повинно бути важливим інструментом управління освітою.

Список використаних джерел

1. Заяц О.В. Экономические основы социальной работы/О.В. Заяц// – Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 2003. – 70 с.
2. Падалка О.С., Каленюк І.С. Економіка освіти та управління: посібник/О.С.Падалка, І.С. Каленюк// - К.: Педагогічна думка, 2012. -184 с.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1/Редкол: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін.. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
4. Вифлеемский А.Б. Экономика образования: Учебное пособие в 2 кн. Книга 1/А.Б. Вифлеемский//. – М.: Народное образование, 2003. – 368 с.

5. Тези виступу Першого заступника Міністра освіти і науки Суліми Є.М. з питання «Розвиток вищої освіти в контексті європейської інтеграції». Програма підвищення кваліфікації проректорів вищих навчальних закладів України 2014. Національна академія педагогічних наук.- [Електронний ресурс]./ – Є.М. Суліма – Режим доступу: [www.mon.gov.ua/img/zstored/files/tez-\(1\).doc](http://www.mon.gov.ua/img/zstored/files/tez-(1).doc)

Джемелинская Л.В.
к.э.н., доцент НТУУ «КПИ»

РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ ОБРАЗОВАНИЯ КАК НАУКИ

Проведено аналіз кількості та складу освітніх установ України, реформування галузі освіти України. Досліджено розвиток економічних відносин в освіті, управління системою освіти та розглянуто розвиток економіки освіти як науки.

Ключевые слова: економіка освіти, освітні послуги, установа освіти, фінансування освіти.

Dzhemelinska L.V.
Candidate of economic sciences, assistant professor NTUU KPI

ECONOMICS OF EDUCATION SCIENCE DEVELOPMENT

It was made analysis of quantity and composition of education foundations in Ukraine, directions reform education branch in Ukraine. It was research the development of economic relations in education, management in education system and considered education economic science development.

Keywords: Economics of Education, education service, education foundation, financing of education.

Кожемяченко О.О.
ст. викл. ФММ НТУУ «КПИ»
Бойко Т.О.
студентка ФММ НТУУ «КПИ»

СУЧАСНИЙ СТАН ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Дану статтю присвячено питанням стану видавничо-поліграфічної галузі в період інформатизації суспільства. В даній роботі було проаналізовано особливості сучасного стану видавничо-поліграфічної галузі України, розглянуто динаміку функціонуючих підприємств за видами діяльності, досліджено випуск основної продукції індустрії,